

Scottish International Conference on Multidisciplinary Research and Innovation – SICMRI 2026

TARIX YO'NALISHIDAGI TALABALARGA INGLIZ TILINI O'QITISHDA CLIL TEKNOLOGIYASINING LINGVODIDAKTIK ASOSLARI

Boltayeva Muhayyo

O'zMPU ingliz tili o'qituvchisi

Globallashuv jarayonlari, xalqaro akademik hamkorlikning kengayishi va ilmiy axborot almashinuvining jadallashuvi oliy ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishga yangi talablarni qo'yimoqda. Ayniqsa, tarix yo'nalishidagi talabalarning xorijiy ilmiy manbalar bilan ishlashi, xalqaro konferensiyalarda ishtirok etishi va akademik muloqot olib borishi uchun ingliz tilini kasbiy darajada egallashi zarur.

An'anaviy til o'qitish modeli ko'proq grammatik va leksik bilimlarni shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lsa, zamonaviy ta'lim konsepsiyasi tilni real kasbiy kontekstda qo'llash kompetensiyasini rivojlantirishni talab etadi [4]. Shu nuqtai nazardan, CLIL texnologiyasi fan mazmuni va til o'qitishni integratsiyalash orqali samarali model sifatida namoyon bo'lmoqda.

CLIL texnologiyasining nazariy asoslari

CLIL (Content and Language Integrated Learning) — bu fan mazmuni va chet tilini bir vaqtning o'zida o'qitishga asoslangan pedagogik yondashuvdir. Ushbu model Yevropa ta'lim tizimida keng qo'llanilib, ko'p tillilik va integrativ ta'limni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. CLILning metodologik asosi 4C modeli bilan izohlanadi:

- **Content** (Mazmun) – o'rganilayotgan fan material;
- **Communication** (Muloqot) – til orqali mazmunni ifodalash;
- **Cognition** (Tafakkur) – tahlil, solishtirish, umumlashtirish kabi fikrlash jarayonlari;
- **Culture** (Madaniyat) – madaniyatlararo muloqot va global qarashni shakllantirish.

Lingvodidaktik jihatdan CLIL kommunikativ yondashuv, kompetensiyaviy ta'lim va fanlararo integratsiya tamoyillariga tayanadi. Til o'rganish jarayoni sun'iy mashqlar asosida emas, balki real akademik vazifalar asosida tashkil etiladi.

Tarix ta'limida CLILni qo'llash imkoniyatlari

Tarix yo'nalishidagi talabalarga ingliz tilini o'qitishda CLIL texnologiyasini qo'llash bir qator metodik afzalliklarga ega. Jumladan:

- tarixiy manbalarni ingliz tilida o'qish va tahlil qilish;
- tarixiy voqealar yuzasidan ingliz tilida munozara tashkil etish;
- ilmiy maqola annotatsiyasini yozish;
- tarixiy jarayonlarni taqqoslovchi taqdimotlar tayyorlash;
- terminologik lug'atni kasbiy kontekstda o'zlashtirish.

Mazkur jarayonda reading, speaking, writing va listening skillari integrativ tarzda rivojlantiriladi. Masalan, talaba "The Industrial Revolution" mavzusini o'rganish jarayonida ingliz tilidagi matnni o'qiydi (reading), muhokama qiladi (speaking), qisqa esse yozadi (writing) va video ma'ruza tinglaydi (listening). Natijada til ko'nikmalari va kasbiy bilimlar parallel ravishda shakllanadi.

CLILning lingvodidaktik samaradorligi

CLIL texnologiyasi quyidagi jihatlari bilan samarali hisoblanadi:

Scottish International Conference on Multidisciplinary Research and Innovation – SICMRI 2026

- o'quv motivatsiyasini oshiradi;
- akademik nutq kompetensiyasini rivojlantiradi;
- tanqidiy fikrlashni shakllantiradi;
- kasbiy terminologiyani tabiiy muhitda o'zlashtirishga yordam beradi;
- xalqaro ilmiy axborot bilan ishlash malakasini mustahkamlaydi.

Shuningdek, CLIL talabaning mustaqil ta'lim faoliyatini rag'batlantiradi va uni global ilmiy makonga integratsiyalashuviga zamin yaratadi.

Xulosa qiladigan bo'lsak, tarix yo'nalishidagi talabalarga ingliz tilini o'qitishda CLIL texnologiyasidan foydalanish lingvistik va kasbiy kompetensiyalarni uyg'un shakllantirish imkonini beradi. Mazkur yondashuv fanlararo integratsiya, kommunikativlik va kompetensiyaviy tamoyillarga asoslanib, ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu bois oliy ta'lim muassasalarida CLIL texnologiyasini joriy etish, o'quv dasturlarini integrativ model asosida takomillashtirish hamda metodik ta'minotni ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Coyle D., Hood P., Marsh D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
2. Marsh D. Content and Language Integrated Learning: The European Dimension. – Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2002.
3. Dalton-Puffer C. Discourse in Content and Language Integrated Learning (CLIL) Classrooms. – Amsterdam: John Benjamins, 2007.
4. Jalolov J.J. Chet tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
5. Saydaliyev S. Chet tilini o'qitish nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015.